

1912

Föstudaginn 29. nóvember 1991.

Nr. 277/1988. **Protabú Þorsteins Ingasonar og**

Ingi Tryggvason

(Haraldur Blöndal hrl.)

gegn

Búnaðarbanka Íslands

(Baldvin Jónsson hrl.).

Víxilmál. Fjárnám. Gjaldmiðill.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir, Bjarni K. Bjarnason, Gunnar M. Guðmundsson, Haraldur Henrysson og Pétur Kr. Hafstein.

Áfrýjendur skutu máli þessu til Hæstaréttar með áfrýjunarstefnu 6. september 1988 að fengnu áfrýjunarleyfi 25. ágúst 1988 samkvæmt heimild í 2. mgr. 20. gr. laga nr. 75/1973 um Hæstarétt Íslands.

Áfrýjendur gera þær dómkröfur aðallega, að hinn áfrýjaði dómur verði ómerktur og málinu vísað frá héraðsdómi, en til vara, að þeir verði sýknaðir af kröfum stefnda. Jafnframt verði hin áfrýjaða fjárnámssgerð felld úr gildi og stefndi dæmdur til að greiða þeim málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómkröfur stefnda eru þessar: „1. Að málinu verði vísað frá Hæstarétti, hvað varðar Inga Tryggvason. 2. Að hinn áfrýjaði dómur verði staðfestur að öðru leyti. 3. Að umbjóðanda mínum verði tildæmdur málskostnaður samkvæmt mati Hæstaréttar“.

I.

Kröfu sína um, að málinu verði vísað frá Hæstarétti, að því er varðar áfrýjandann Inga Tryggvason, byggir stefndi á því, að áfrýjunarleyfi taki aðeins til protabús Þorsteins Ingasonar.

Í áðurgreindu áfrýjunarleyfi, sem liggur frammi í málinu, greinir glögglega, að dómsmálaráðherra „veiti hér með Inga Tryggvasyni og Ásmundi S. Jóhannssyni, héraðsdómslögmanni, fyrir hönd protabús Þorsteins Ingasonar, leyfi til þess að mega áfrýja til Hæstaréttar“ máli því, sem hér er um fjallað.

Verður krafa stefnda um frávísun málsins frá Hæstarétti, að

því er varðar áfrýjandann Inga Tryggvason, því ekki tekin til greina.

II.

Af hálfu áfrýjenda er á það bent, að Þorsteinn Ingason hafi verið í viðskiptum við stefnda. Hafi hann afhent stefnda þrjá óútfyllta tryggingarvígla til tryggingar viðskiptum sínum við stefnda. Hafi Þorsteinn gefið víxlana út persónulega, en samþykkt tvo víxlana í nafni einkafyrirtækis síns, Stokkfisks, en einn víxillinn hafi hann samþykkt f.h. Stokkfisks h/f. Allir hafi víxlarnir verið út gefnir 28. nóvember 1984. Hins vegar hafi stefndi látið setja 28. apríl 1987 sem gjalddaga á alla víxlana og látið skrá fjárhæðir í SDR.

Með úrskurði, upp kveðnum 22. apríl 1988, var bú Þorsteins Ingasonar tekið til gjaldþrotaskipta. Á skiptafundi í þrotabúinu 4. ágúst 1988 var samþykkt að áfrýja til Hæstaréttar héraðsdómi og fjárnámsgerð.

III.

Lögmaður áfrýjenda ritaði Seðlabanka Íslands bréf, þar sem óskað var upplýsinga um SDR. Í svarbréfi bankans 14. nóvember 1991 segir m.a. svo:

„SDR er reikningseining, sem á íslensku hefur verið nefnd sérstök dráttarréttindi. Hún á upptök sín í stofnskrá Alþjóðagjaldeyrissjóðsins. Þar er sjóðnum t.d. fengin heimild til úthlutunar sérstakra dráttarréttinda til aðildarríkja, sem eru þátttakendur í hinum sérstaka dráttarreikningi sjóðsins. ...

Ekki er kleift að gefa tæmandi lýsingu á því með hvaða hætti SDR sé notað í viðskiptum eða hvernig eigi að nota það. Aðeins skal bent á að fyrir utan notkun þess í samskiptum aðildarríkja Alþjóðagjaldeyrissjóðsins við sjóðinn þá hefur umrædd reikningseining t.d. verið notuð hér á landi af viðskiptabönkum og sparisjóðum sem viðmiðun í gengisbundnum inn- og útlánum, sbr. reglugerð viðskiptaráðuneytis, nr. 540/1988, um almenna heimild til að binda inn- og útlán við reikningsgengi SDR og ECU. Auk þess skráir Seðlabankinn kaup- og sölugengi SDR reglulega í gengistöflu sinni, sbr. meðfylgjandi sýnishorn.“

Lögmaður stefnda óskaði einnig eftir upplýsingum frá Seðlabanka Íslands. Í svarbréfi bankans 20. nóvember 1991 segir m.a. svo:

„SDR er reiknað út á grundvelli eftirtalinna fimm gjaldmiðla og nú með því vægi sem tilgreint er:

USD	42,85%
DEM	19,43%
YEN	17,26%
FRF	10,17%
GBP	10,29%
	100,00%

Það er ljóst að notkun reikningseininganna SDR og ECU í skuldbindingum bæði hér á landi og erlendis hefur aukist mjög á undanförnum árum, enda hafa reikningseiningar þessar verið skráðar hjá seðlabönkum eða á peningamarkaði með sama hætti og erlendir gjaldmiðlar ríkja.

Pannig hefur Seðlabanki Íslands um töluvert skeið skráð bæði SDR og ECU með sama hætti og erlenda gjaldmiðla ríkja til notkunar í viðskiptum hér á landi.

Þó að SDR sé ekki gjaldmiðill í eiginlegum skilningi þess orðs, þá hefur þessi reikningseining þó verið talin hliðstæð mælieining í viðskiptum og erlendir gjaldmiðlar, enda skuldbindingum í öðrum verðmæli en krónum, til greiðslu hér á landi, yfirleitt verið breytt í íslenskar krónur á greiðsludegi, enda krónan lögeyrir hér á landi.“

IV.

Af hálfu áfrýjenda er krafan um ómerkingu og frávísun málsins frá héraðsdómi studd þeim rökum, að umrædd skjöl séu ekki víxlar í merkingu 2. töluliðar 1. gr. víxillaga nr. 93/1933, þar sem fjárhæðir þeirra allra séu tilgreindar í SDR. Í 2. tölulið 1. gr. víxillaganna segi aftur á móti, að víxill skuli hljóða upp á „ákveðna upphæð peninga“, þ.e. slegna mynt. SDR sé ekki mynt heldur hugtak svipað og t.d. landaurar, byggingarvísitala eða lánskjaravísitala. Þá er því haldið fram, að á tveimur víxlum sé samþykkingandi og útgefandi sá sami, en slíkt sé andstætt 3. gr. víxillaga.

Af framangreindu leiði, að stefndi hafi ekki mátt höfða málið sem víxilmál samkvæmt XVII. kafla laga nr. 85/1936 um meðferð einkamála í héraði. Héraðsdómari hafi átt að taka afstöðu til þessa ex officio. Það hafi hann ekki gert og beri því að ómerkja héraðs-

dóm og vísa málinu frá héraðsdómi. Af þessu leiði, að fella beri hina áfrýjuðu fjárnámsgerð úr gildi.

Af hálfu stefnda er á það lögð áhersla, að stefndu í héraði hafi látið mæta á bæjarþingi Reykjavíkur, þegar málið var þar til meðferðar. Þeir hafi þá haft öll tækifæri til að koma að vörnum í málinu. Það hafi þeir ekki gert. Hafi þeir því fyrirgert öllum rétti til varna. Verði ekki á þetta fallist, er því haldið fram með vísan til 41. gr. víxillaga nr. 93/1933, bréfa Seðlabankans og venju, að heimilt hafi verið að tiltaka fjárhæðir í SDR. Aðrar varnir áfrýjenda séu haldlausar, og beri því að staðfesta hinn áfrýjaða dóm.

V.

Það er skilyrði þess, að mál verði rekið að hætti víxilmála, að það sé risið af víxli, og skulu dómstólar sjálfkrafa gæta þess, sbr. 207. gr. laga nr. 85/1936. Er því rétt að taka vörn áfrýjenda til efnismeðferðar.

Þegar virt eru ákvæði 2. töluliðar 1. gr. víxillaga, 41. gr. sömu laga, reglugerð nr. 540/1988 um almenna heimild til að binda inn- og útlán við reikningsgengi SDR og ECU og gögn málsins að öðru leyti, ber að líta svo á, að skrásetning fjárhæða í umræddum skjölum með reikningseiningunni SDR megi öldungis jafna til þess, að fjárhæðirnar séu skráðar í erlendri mynt. Uppfylla skjölin því að þessu leyti ákvæði 2. töluliðar 1. gr. víxillaganna. Með því að skjölin fullnægja að öðru leyti formskilyrðum víxillaga og þeim er nægjanlega lýst í héraðsstefnu, verður að telja, að mál þetta hafi verið höfðað til greiðslu víxils og það hafi réttilega sætt meðferð samkvæmt XVII. kafla laga nr. 85/1936. Ber því að staðfesta hinn áfrýjaða dóm.

VI.

Hinn 13. janúar 1988 var í fógetarétti Reykjavíkur og síðar sama dag í fógetarétti Strandasýslu gert fjárnám hjá Þorsteini Ingasyni í hlutabréfaeign hans í Hólmadrangi h/f.

Engir þeir ágallar eru á fjárnáminu, sem leiða eiga til ógildingar þess. Þá eru ekki efni til þess, að fjárnámið verði felld úr gildi á grundvelli ákvæða gjaldþrotalaga nr. 6/1978.

Eftir þessum úrslitum ber að dæma áfrýjendur til að greiða stefnda málskostnað, svo sem í dómsorði greinir.

1916

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur og fjárnám eiga að vera óröskuð.

Áfrýjendur, þrotabú Þorsteins Ingasonar og Ingi Tryggvason, greiði stefnda, Búnaðarbanka Íslands, 80.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 26. nóvember 1987.

Mál þetta, sem dómtekið var 3. nóvember sl., er höfðað fyrir bæjarþinginu með réttarstefnu, út gefinni 30. september 1987 og birtri 6. október 1987, af Búnaðarbanka Íslands, Reykjavík, nnr. 1489-2958, gegn Þorsteini Ingasyni, nnr. 9744-2479, Kárhóli, Laugum, Suður-Þingeyjarsýslu, og Inga Tryggvasyni, nnr. 4573-1960, Laugateigi 48, Reykjavík, in solidum til greiðslu skuldar, að fjárhæð 8.689.669,18 kr., ásamt 2,5% dráttarvöxtum á mánuði frá 28. apríl 1987 til 1. júní 1987, 2,8% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 1. júlí 1987, 3% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 1. ágúst 1987, 3,4% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 1. september 1987, 3,5% dráttarvöxtum á mánuði frá síðasttalda deginum til greiðsludags og til greiðslu málskostnaðar, þar á meðal löghaldskostnaðar. Einnig er krafist staðfestingar á löghaldsgerð, er hófst 24. september 1987 í fógetarétti Suður-Þingeyjarsýslu, hjá stefnda Þorsteini Ingasyni í eignarhluta hans í hlutafélaginu Hólmadrangi hf.

Hina umstefndu skuld kveður stefnandi vera samkvæmt fjórum framlögðum víxlum, samtals að fjárhæð SDR. 172.851,00:

1) Víxli að fjárhæð SDR 108.452, samþ. af Þorsteini Ingasyni f.h. Stokkfisks, Laugum, út gefnum af Þorsteini Ingasyni, ábektum af útgefanda og Inga Tryggvasyni.

2) Víxli að fjárhæð SDR 42,733, samþ. af Þorsteini Ingasyni f.h. Stokkfisks, Laugum, út gefnum af Þorsteini Ingasyni, ábektum af útgefanda og Inga Tryggvasyni.

3) Víxli að fjárhæð SDR 21.666, samþ. af Þorsteini Ingasyni f.h. Stokkfisks, Laugum, út gefnum af Þorsteini Ingasyni, ábektum af útgefanda og Inga Tryggvasyni með árituninni: Án afsagnar.

Víxlarnir séu allir út gefnir 28. nóvember 1984, og sé gjalddagi þeirra allra 28. apríl 1987. Greiðslustaður þeirra sé Búnaðarbanki Íslands, Reykjavík. Víxlarnir séu allir með árituninni: Án afsagnar.

Stefnandi kveður, að víxilfjárhæðirnar séu í gjaldmiðlum sérstökum dráttarréttindum (Special Drawing Rights), skammstafað SDR. Á gjalddaga þeirra 28. apríl 1987 hafi kaupgengi 1 SDR jafnt og ísl. krónum (sic) 50.2726. Víxilfjárhæðirnar samanlagðar hafi því borið að greiða

með 8.689.669,18 íslenskum krónum, það er stefnufjárhæðina í máli þessu.

Stefnandi kveður, að 24. september 1987 hafi að kröfu stefnanda verið lýst yfir löghaldi í fógetarétti Suður-Þingeyjarsýslu til tryggingar skuldinni. Gert hafi verið löghald í eignarhluta Þorsteins Ingasonar í hlutafélaginu Hólmaðrangi hf.

Um lagarök vísar stefnandi til laga nr. 93/1933 og 17. kafla laga nr. 85/1936, sbr. lög nr. 28/1981. Einnig vísar stefnandi til laga um kyrrsetningu og lögbann nr. 18/1949.

Stefndi hefur sótt þing, en síðan féll þingsókn niður af hans hálfu. Þar sem lögvörnum er eigi haldið uppi, verður málið dæmt samkvæmt skjölum og skilríkjum, og þar sem þau eru í samræmi við dómkröfur stefnanda, verða kröfur hans teknar til greina að öðru leyti en því, að dráttarvextir dæmast ársvextir frá 6. maí 1987, eins og greinir í dómsorði. Hinn 24. september 1987 var lýst yfir löghaldi í eignarhluta stefnda Þorsteins Ingasonar í hlutafélaginu Hólmaðrangi, Hólmavík, upphaflega 43%, GKR. 21.500.000, og lét stefnandi gefa út stefnu á hendur stefnda Þorsteini innan viku frá þeirri gerð í samræmi við 20. gr. laga 18/1949. Líta ber því svo á, að löghald hafi með þeirri yfirlýsingu verið framkvæmt, enda þótt í endurriti úr fógetaréttarbók Þingeyjarsýslu komi fram, að gerðinni hafi og verið frestað til framhalds, þar sem eignirnar sé að finna. Í skjölum málsins kemur og fram, að löghaldsmál þetta hafi verið endurupptekið í fógetarétti Strandasýslu 8. október 1987, þar sem formanni hlutafélagsins Hólmaðrangs hf. er tilkynnt um löghaldið. Ber því að staðfesta löghald það, sem framkvæmt var í eignarhluta stefnanda Þorsteins Ingasonar í hlutafélaginu Hólmaðrangi, Hólmavík, 24. september 1987.

Málskostnaður ákveðst 537.000 kr., þar með talinn löghaldskostnaður og söluskattur.

Dóminn kvað upp Hervör Þorvaldsdóttir, ftr. yfirborgardómara.

Uppkvaðning dóms þessa hefur dregist sökum mikilla embættisanna dómarans.

D ó m s o r ð:

Staðfest er löghald, er framkvæmt var 24. september 1987 í eignarhluta stefnda Þorsteins Ingasonar í eignarhluta hans (sic) í Hólmaðrangi hf.

Stefndu, Þorsteinn Ingason og Ingi Tryggvason, greiði in solidum stefnanda, Búnaðarbanka Íslands, Reykjavík, 8.689.669,18 kr. ásamt 2,5% dráttarvöxtum á mánuði frá 28. apríl 1987 til 6. maí 1987, með 30% ársvöxtum frá þeim degi til 1. júní 1987, með 33,6% ársvöxtum frá þeim degi til 1. júlí 1987, með 36% ársvöxtum frá þeim degi til

1918

1. ágúst 1987, með 40,8% ársvöxtum frá þeim degi til 1. september 1987, en með 42% ársvöxtum frá þeim degi til greiðsludags og 537.000 kr. í málskostnað, þar með talinn löghaldskostnaður og söluskattur, allt innan 15 daga frá birtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.
